

**T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
DOĞA KORUMA VE MİLLÎ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
4. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
MUĞLA İL ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

**MUĞLA İLİ'NİN KARASAL VE İÇİSU EKOSİSTEMLERİ
BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK ENVANTER VE İZLEME PROJESİ
İZLENECEK TÜRLER VE ÖZELLİKLİ ALANLAR**

2022

HAZIRLAYANLAR

Serap DEMİR, Uğurcan ÖZTOKAT, Mustafa DÖNMEZ, Merve Can
KAHRAMAN KÖSEMEK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	6
1.İZLENECEK TÜRLER	8
1.1. İZLENECEK FLORA TÜRLERİ.....	8
1.1.1. <i>Acantholimon koeycegizicum</i> (Köyceğiz kardikenı)	8
1.1.2. <i>Alkanna mughlae</i> (Yalhavacıvası)	9
1.1.3. <i>Allium fethiyense</i> (Çam körmene).....	10
1.1.4. <i>Centaurea kirmacii</i> (Peygamber çiçeğı)	11
1.1.5. <i>Colchicum figlalii</i> (Yırtıksürincan)	12
1.1.6. <i>Crocus babadaghensis</i> (Babadag safranı).....	13
1.1.7. <i>Crocus terzioğluı</i> (Terzioğlu safranı).....	14
1.1.8. <i>Fritillaria milasense</i> (Milâs lâlesi).....	15
1.1.9. <i>Fritillaria mughlae</i> (Muğla lâlesi)	16
1.1.10. <i>Muscari elmasii</i> (Elmas sümbülü)	17
1.1.11. <i>Ornithogalum sandrasicum</i> (Somsasal).....	18
1.1.12. <i>Pinguicula habilii</i> (Yosunyağıotu).....	19
1.1.13. <i>Rhaponticoides hierroi</i> (Kangay)	20
1.1.14. <i>Scorzonera argyria</i> (Boz tekesakalı)	21
1.1.15. <i>Sternbergia candida</i> (Çakal nergisi)	22
1.1.16. <i>Tulipa cinnabarina</i> subsp. <i>toprakii</i> (Milâs lâlesi).....	23
1.2. İZLENECEK FAUNA TÜRLERİ	24
1.2.1. İZLENECEK MEMELİ TÜRLERİ	24
1.2.1.1 <i>Caracal caracal</i> (Karakulak)	24
1.2.1.2. <i>Lutra lutra</i> (Su Samuru).....	25
1.2.1.3. <i>Ursus arctos</i> (Bozayı)	26
1.2.1.4. <i>Vormela peregusna</i> (Alaca sansar)	27

1.2.2. İZLENECEK KUŞ TÜRLERİ.....	28
1.2.2.1. <i>Aythya ferina</i> (Elmabaş Patka).....	28
1.2.2.2. <i>Branta ruficollis</i> (Sibirya Kazı)	29
1.2.2.3. <i>Oxyura leucocephala</i> (Dikkuyruk)	30
1.2.2.4. <i>Pelecanus crispus</i> (Tepeli Pelikan).....	31
1.2.2.5. <i>Streptopelia turtur</i> (Üveyik)	32
1.2.3. İZLENECEK İÇ SU BALIKLARI TÜRLERİ	33
1.2.3.1. <i>Coptodon zillii</i> (Tilapya).....	33
1.2.3.2. <i>Ladigesocypris irideus</i> (İlik Balığı)	34
1.2.3.3. <i>Salmo trutta macrostigma</i> (Alabalık).....	35
1.2.4. İZLENECEK SÜRÜNGEN TÜRLERİ	36
1.2.4.1. <i>Trionyx triunguis</i> (Nil Kaplumbağası).....	36
1.2.5. İZLENECEK ÇİFTYAŞAR TÜRLERİ.....	37
1.2.5.1. <i>Lyciasalamandra fazilae</i> subs. <i>fazilae</i> (Göcek Kara Semenderi)	37
1.2.5.2. <i>Lyciasalamandra fazilae</i> subs. <i>ulfetae</i> (Göcek Kara Semenderi)	38
1.2.5.3. <i>Lyciasalamandra flavimembris</i> subs. <i>flavimembris</i> (Marmaris Kara Semenderi)	39
1.2.5.4. <i>Lyciasalamandra flavimembris</i> subs. <i>ilgazi</i> (Marmaris Kara Semenderi)	40
1.2.5.5. <i>Lyciasalamandra luschani</i> subs. <i>luschani</i> (Likya Kara Semenderi)	41
1.2.5.6. <i>Lyciasalamandra luschani</i> subs. <i>basoglui</i> (Likya Kara Semenderi)	42
2. İZLENECEK ÖZELLİKLİ ALANLAR	43
2.1.ÖZELLİKLİ BİTKİ TOPLUMU ALANLARI.....	43
2.1.1. Çaldağı- Tuzla Beli	43

2.1.2. Babadağ.....	45
2.1.3. Boncuk – Gavurdöndü Dağları	46
2.1.4. Karadere – Leteon – Patara	47
2.1.5. Balıkaşiran	48
2.1.6. Kızlan	49
2.1.7. Datça	50
2.1.8. Yılanlı	51
2.1.9. Menteşe-Kıran Köyü Çevresi.....	52
2.1.10. Akbük- Karaburun ve Güvercinlik Sırtlandığı Halep Çamı Ormanı	53
2.1.11. Sandras Dağı	54
2.2. ÖZELLİKLİ YABAN HAYVANI ALANLARI.....	55
2.2.1. Şat Deltası	55
2.2.2. Metruk Tuzla.....	56
2.2.3. Güllük	57
2.2.4. Gökçeovacık Batısı	58
2.2.5. Çiçekli-Armutçuk ve Çevresi.....	59
2.2.6. Yeniköy-Ortaköy Güneyi.....	60
2.2.7. Dodurga Kuzeyi	61
2.2.8. Arpacık – Ören – Kınık Arası	62
2.2.9. Balıklı Deresi	63
2.2.10. Akçapınar Deresi.....	64
2.2.11. Karaot Sulak Alanı.....	65
2.2.12. Yanıklar – Kargı Güneyi.....	66

ÖNSÖZ

Günümüzde doğanın insanlar tarafından kendi amaçları doğrultusunda bilinçsizce kullanılması sonucunda, canlılar ve bu canlıların yaşam alanları olan habitatlar üzerinde yoğun bir baskı meydana gelmektedir. Bu kapsamda Ülkemizde yaşayan canlı türlerinin tespit edilmesi, yaşam alanlarının belirlenmesi, bu alanlar üzerindeki antropojenik baskıların minimize edilerek bu türlerin ve habitatların koruma altına alınması büyük önem arz etmektedir.

Bu amaçla Tarım ve Orman Bakanlığı 4. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü adına yürütülen olan Muğla İli'nin Karasal Biyolojik Çeşitlilik ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi ile ilin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğinin ortaya konulması, korunması, izlenmesi ve gelecek nesillere aktarımı için alınması gereken önlemler ve tedbirlerin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Muğla ilinde toplam 2.123 damarlı bitki taksonu tespit edilmiş ve bunların 2.054 tanesi arazide gözlenmiştir. 2.123 taksonun 380 tanesi endemik olup endemizm oranı %18'dir. IUCN tehlike kategorilerine göre alandaki taksonlar değerlendirildiğinde 1679 tane NE, 166 tane LC, 66 tane VU, 49 tane EN, 99 tane NT, 62 tane CR, 2 tane DD kategorisinde bulunmaktadır.

Proje kapsamında yapılan literatür çalışmaları ile Muğla ilinde yaşayan 37 memeli türü tespit edilmiştir. Bu türlerden 1 tanesi Muğla için ilk kayıttır. Listelenen 37 adet türden 2 tanesi arazi çalışmaları esnasında tespit edilememiştir. Sonuç olarak envanter sonucu tespit edilen türlerden 35 tanesi arazi çalışmaları esnasında bulunmuş ve kayıt altına alınmıştır. Tespit edilen türlerden 4 tanesi IUCN'e göre NT, 2 tanesi VU, 31 tanesi ise LC kategorisindedir.

Muğla ilinde kuş türleri koruma öncelikli taksonlar açısından incelendiğinde 274 adet türün IUCN kriterlerine göre 2'si EN, 6'sı VU, 13'ü NT ve 253'ü LC kategorisindedir. 180 tür BERN Ek II listesinde yer alırken 89 tane tür ise Ek III listesinde yer almaktadır. 274 türden 2 tür CITES Ek I listesinde 31 tür Ek II listesinde bulunmaktadır. Bununla birlikte literatürde bulunmayan ve il için

yeni kayıt niteliği taşıyan 1 adet kuş türü de *Mareca strepera* (Boz ördek) bu proje kapsamında yapılan arazi çalışmalarında kayıt altına alınmıştır. Bu türlerin hiçbiri endemik değildir.

Proje kapsamında Muğla ili sınırları içerisinde dağılışı gösterdiği bildirilen 38 adet iç su balığı türü tespit edilmiş, literatürdeki bu türlerden 14 familyaya ait 21 tür arazi çalışmalarında gözlenmiştir. Bu türlerin 11'i denizel kökenli, 6 tanesi Muğla bölgesinde endemik, 7 tür ise egzotik yani istilacı türler olarak dikkat çekmiştir. Proje kapsamında literatür ve arazi çalışmaları ile tespit edilen iç su balığı türleri IUCN kriterlerine göre değerlendirildiğinde 1 tür CR, 2 tür DD, 25 tür LC, 7 tür NE, 1 tür NT, 2 tür VU kategorisindedir.

Muğla ilinde sürüngen ve çift yaşar türleri hakkında yapılmış çalışmalara ait mevcut literatür bilgileri ve arazi çalışmaları ışığında Muğla il sınırları içerisinde 37 sürüngen 12 çift yaşar türünün yaşadığı tespit edilmiş olup, sürüngenler için 26 tür arazi çalışmalarında, 35 tür literatür çalışmalarında; amfibiler için ise 12 tür arazi çalışmalarında, 12 tür literatür çalışmalarında tespit edilmiştir. İki sürüngen türü (*Tracemys scripta elegans*, *Tracemys scripta scripta*) ise Muğla ilinde ilk defa tespit edilmiştir.

Tür/Popülasyon düzeyinde izleme kapsamında 16 adet vasküler bitki türü, 4 adet memeli türü, 5 adet kuş türü, 3 adet iç su balıkları türü, 1 adet sürüngen türü ve 6 adet çift yaşarlar türü izlemeye konu edilmiştir.

Ekosistem düzeyinde yapılacak izleme çalışmaları kapsamında projede 12 adet özellikli bitki toplumu ve 12 adet özellikli yaban hayvanı alanı izlemeye konu edilmiştir.

1.İZLENECEK TÜRLER

1.1. İZLENECEK FLORA TÜRLERİ

1.1.1. *Acantholimon koeycegizicum* (Köyceğiz kardikeni)

Latince adı	<i>Acantholimon koeycegizicum</i>
Türkçe adı	Köyceğiz kardikeni
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

2003 yılında bilim dünyasına tanıtılan *Acantholimon koeycegizicum* (Köyceğiz kardikeni) türüne ait ilk örnekler Muğla ili Köyceğiz ilçesi, Sultaniye Kaplıcaları yakın çevresinde serpantin karakterli ortamlardan toplanmıştır. Bilim dünyasına tanıtıldığı lokasyonlar içerisinde bir diğeri yine Köyceğiz ilçesinde Kersele Koyu ve yakın çevresidir.

1.1.2. *Alkanna mughlæ* (Yalıhavacıvası)

<u>Latince adı</u>	<i>Alkanna mughlæ</i>
<u>Türkçe adı</u>	Yalı havacıvası
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

Yalı havacıvası (*Alkanna mughlæ*) 1999 yılında Güner, Duman ve Şağban tarafından Dalyan İztuzu bölgesinden Sülüngür Gölü yakın çevresinden bilim dünyasına tanıtılmış bir türdür. Adından da anlaşılacağı üzere sadece Muğla ilinde, Marmaris, Ortaca ilçelerinde yayılış gösteren oldukça dar yayılışlı bir endemiktir.

1.1.3. *Allium fethiyense* (Çam körmene)

<u>Latince adı</u>	<i>Allium fethiyense</i>
<u>Türkçe adı</u>	Çam körmene
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

Yakın dönemde 1995 yılında bilim dünyasına tanıtılarak Muğla lokal endemik literatürüne kazandırılan tür, tek yayılış bölgesine sahip olan Muğla İlinde, Fethiye İlçesi, Göcek ve yakın çevresinde lokal yayılış göstermektedir.

1.1.4. *Centaurea kirmacii* (Peygamber çiçeği)

<u>Latince adı</u>	<i>Centaurea kirmacii</i>
<u>Türkçe adı</u>	Peygamber çiçeği
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

Bu tür 2018 yılında bilim dünyasına tanıtılmış Papatyagiller (*Asteraceae*) familyasına ait endemik bir türdür. Kavaklıderere ilçesi, Menteşe köyünde toplanmış ve tek bir lokasyondan bilinmektedir.

1.1.5. *Colchicum figlalii* (Yırtıksürincan)

<u>Latince adı</u>	<i>Colchicum figlalii</i>
<u>Türkçe adı</u>	Yırtıksürincan
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

Muğla ilinin önemli endemizm merkezlerinden biri olan Sandras Dağı'ndan ilk örnekleri toplanarak bilim dünyasına tanıtılan türlerden biri olan Sandras çiğdemi, bölgenin sahip olduğu özgün floranın göstergesi niteliğindedir. Türe ait ilk örnekler Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ömer VAROL tarafından bilim dünyasına *Colchicum figlalii* ismi ile tanıtılmış, daha sonra farklı araştırmacılarca *Merendera* cinsi içerisine aktarılmıştır.

1.1.6. *Crocus babadaghensis* (Babadağ safranı)

<u>Latince adı</u>	<i>Crocus babadaghensis</i>
<u>Türkçe adı</u>	Babadağ safranı
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

Muğla ilinde önemli endemizm merkezlerinden biri olan Babadağ ve yakın çevresine endemik olan *Crocus babadaghensis* (Babadağ safranı) türü biyokaçakçılık hedefinde olan türlerdendir. İlk örnekleri 1997 yılında toplanan ve 2012 yılında bilim dünyasına tanıtılan türün tip lokasyonu Babadağ kuzey bölgesinde 1200 m rakım seviyesidir.

1.1.7. *Crocus terzioghluui* (Terzioğlu safranı)

Latince adı	<i>Crocus terzioghluui</i>
Türkçe adı	Terzioğlu safranı
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

Oldukça yakın dönemde bilim dünyasına tanıtılan tür, günümüze kadar Marmaris ve Bördübet yakın çevresinden sadece iki lokasyondan bilinen lokal endemik bitki türlerindendir. Bunlardan bilhassa Bördübet lokasyonu oldukça ciddi baskı altındadır. Henüz 2019 yılında, proje arazi çalışmalarının yürütüldüğü dönemde Marmaris'ten yayımlanan türün bilimsel ismi, ilk toplayıcıları arasında yer alan doğasever Sn. Kadir Terzioğlu adına verilmiştir.

1.1.8. *Fritillaria milasense* (Milâs lâlesi)

Latince adı	<i>Fritillaria milasense</i>
Türkçe adı	Milas lalesi
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Fritillaria milasense (Milâslâlesi) Zambakgiller (*Liliaceae*) familyasından endemik bir türdür. 2004 yılında Milas Katrancı köyünden toplanmış ve bilim dünyasına tanımlanmış narin bir ters laledir.

1.1.9. *Fritillaria mughlæ* (Muğla lâlesi)

Latince adı	<i>Fritillaria mughlæ</i>
Türkçe adı	Muğla lalesi
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Bilimsel ismini Muğla'dan alan endemik türlerden biri de *Fritillaria mughlæ* (Muğla lalesi) türüdür. Tür lokal olarak Datça Yarımadası'nda yayılış gösterir. Bölgedeki ormanlık ve makilik alanları tercih eden tür, bölge ekosistem öğeleri içerisinde oldukça lokal yayılış tercihi ve hoş görünümlü çiçekleriyle ayrı bir yere sahiptir.

1.1.10. *Muscari elmasii* (Elmas sümbülü)

Latince adı	<i>Muscari elmasii</i>
Türkçe adı	Elmas sümbülü
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Yakın dönemde bilim dünyasına tanıtılan Muğla iline endemik oldukça lokal türlerden biri olan *Muscari elmasii* (Elmas sümbülü), gerek yayılış alan darlığı gerekse bilimsel araştırmacılar da dahil olmak üzere tür materyal temini amacıyla örnek alınması gibi tehditler nedeniyle IUCN kriterlerine göre CR (Kritik olarak Tehlike Altında = Critically Endangered) kategorisinde yer almaktadır. Türün bilimsel ismi ilk örneklerinin toplayıcısı olan doğasever botanikçi Sn. Bülent Elmas adına izafeten verilmiştir.

1.1.11. *Ornithogalum sandrasicum* (Somsasal)

Latince adı	<i>Ornithogalum sandrasicum</i>
Türkçe adı	Somsasal
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	NE (Belirtilmedi)

Ornithogalum sandrasicum (Somsasal, Sandras Akyıldızı) 2009 yılında Sandras Dağı'nda keşfedilerek bilim dünyasına kazandırılmıştır. Köyceğiz'deki Sandras Dağı'nda, 1275- 1300 m yükseltilerde keşfedilen bitkinin yaşam alanı, bölgenin hareketli yamaçları ve orman açıklıklarındaki serpantin toprakları ve kayalık alanlarıdır. Ağla üzerinde bulunan mevkii sonrası Gökceovacık güzergahında yayılış gösteren türün en bilinen lokasyonu bu bölgede yer almaktadır.

1.1.12. *Pinguicula habilii* (Yosunyağotu)

Latince adı	<i>Pinguicula habilii</i>
Türkçe adı	Yosunyağotu
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Türe ait ilk örnekler Marmaris yakın çevresinde otogar karşısında yer alan vadi bölgesinden 2010 yılında toplanmıştır. Türün 2012 yılında bilim dünyasına tanıtılmasıyla Lokal olarak Muğla endemiği olan türler arasında yerini almıştır. Karnivor (etçil) karakteriyle dikkat çeken türün yayılış bölgesinin dar olması, oldukça az sayıda birey sayısı ile bilinmesi ve üzerindeki olası faaliyetlerindeki baskı nedeniyle günümüzde IUCN kriterlerine göre CR (Kritik olarak Tehlike Altında=Critically Endangered) kategorisinde yer almaktadır. Tür günümüze kadar bulunabildiği tek lokasyonda yaşamını sürdürmektedir.

1.1.13. *Rhaponticoides hierroi* (Kangay)

Latince adı	<i>Rhaponticoides hierroi</i>
Türkçe adı	Kanhay
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Kangay (*Rhaponticoides hierroi*), 2007 yılında yayımlanarak bilim dünyasına tanıtılmıştır. Türe ait ilk örnekler, Antalya Geyikbayırı çevresinde bulunmuş; 2009 yılında, ilk noktanın 80 km güneybatısında, Fethiye-Dereköy çevresinde Antalya il sınırına 13 km mesafede yeni bir popülasyona daha rastlanmıştır. Muğla Biyolojik Çeşitlilik projesi kapsamında da detaylandırılan bu lokasyon Seydikemer ilçesi, Çökek Mevkii-Akdağ arasında tarla açıklıklarında yer almaktadır. Üzerinde gerekli koruma çalışmaları planlanan ve koruma devamlılığına muhtaç olan tür, şimdilik iki küçük popülasyon halinde varlığını sürdürmektedir. Tür üzerine en büyük tehditlerden biri bu bölgede giderek yoğunlaşan tarla açmak amaçlı makilik alan tahribatıdır. Ayrıca geçmiş yıllarda dışarıdan gelen kişilerin yapay çiçek yapımında kullanmak amacıyla türün çiçek durumlarını tohum olgunlaşması meydana gelmeden keserek topladıkları bilinmektedir.

1.1.14. *Scorzonera argyria* (Boz tekesakalı)

Latince adı	<i>Scorzonera argyria</i>
Türkçe adı	Boz tekesakalı
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Scorzonera argyria, Türkiye'nin lokal endemik bir türüdür. 2006 yılında yeniden keşfedilmesine kadar IUCN'e göre DD kategorisi içerisinde sınıflandırılmıştır. 2008 yılı itibari ile CR kategorisinde sınıflandırmaya alınmıştır. Şimdiye kadar Yılanlıdağı-Muğla olarak tek lokalitede bilinmektedir.

1.1.15. *Sternbergia candida* (Çakal nergisi)

Latince adı	<i>Sternbergia candida</i>
Türkçe adı	Çakal nergisi
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Muğla ilinin önemli endemizm odaklarından Babadağ ve yakın çevresinden 1979 yılında tanımlanan tür, sahip olduğu beyaz renkteki çiçekleriyle diğer ögeleri sarı renkli olan Türkiye *Sternbergia*’ları içerisinde taksonomik olark ayrı bir yere sahiptir. Lokal olarak Babadağ ve yakın çevresine endemik olan tür Akbel Yaylası’na yakın güzergahtaki genellikle Sedir ormanı açıklıkları ve çalılık, taşlık yerlerde yayılış göstermektedirler.

1.1.16. *Tulipa cinnabarina* subsp. *toprakii* (Milâs lâlesi)

Latince adı	<i>Tulipa cinnabarina</i> subsp. <i>toprakii</i>
Türkçe adı	Milas lalesi
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	CR (KritikTehlikede)

Milas lâlesi, Milas Yusufça köyü yakınlarında yayılış gösteren IUCN kategorisi CR (kritik, çok tehlikede) olan bit türüdür. 2016 yılında tanımlanan Milas Lâlesi, *Liliaceae* familyasıdır. Eker vd., 2016'nın yayımladığı makalede *Tulipa cinnabarina* subsp. *toprakii*, alt türünün *Tulipa cinnabarina* subsp. *cinnabarina* alttüründen ayrıldığı belirtilmektedir.

1.2. İZLENECEK FAUNA TÜRLERİ

1.2.1. İZLENECEK MEMELİ TÜRLERİ

1.2.1.1 *Caracal caracal* (Karakulak)

Latince adı	<i>Caracal caracal</i>
Türkçe adı	Karakulak
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	LC (Asgari Endişe Altında)

Karakulak, Muğla genelinde yayılış göstermekle birlikte en yoğun bulunduğu alanlar Datça, Marmaris ve Köyceğiz'dir. Yapılan çalışmalarda belirtilen alanlarda 140 bireylik bir popülasyon varlığı tespit edilmiştir. Marmaris Aksaz askeri alan içerisinde yoğunluk görülmekte ancak daha batıda yoğunluk azalmaktadır.

1.2.1.2. *Lutra lutra* (Su Samuru)

Latince adı	<i>Lutra lutra</i>
Türkçe adı	Su samuru
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	NT (Tehdide Yakın)

Su samuru Muğla genelinde sulak alanlarda görülen önemli bir memeli türüdür ve izlenmesi gerekmektedir. Su samurunun en yoğun olduğu alanlar; Hisarönü ve Gökova Körfezine dökülen dereler, Fethiye Körfezine dökülen doğal kanal ve dereler, Köyceğiz Gölü havzası ve bu havzaya dökülen dereler, Aksaz Bölgesi havzası ve dereleri ve Eşen Çayı olarak gösterilebilir. Türün özellikle Hisarönü ve Gökova Körfezi çevresindeki sulak alanlarda izlenmesi ve takip edilmesi önem arz etmektedir. Çünkü bu alanlardaki popülasyonu insan etkisi altında olup tehlike altındadır.

1.2.1.3. *Ursus arctos* (Bozayı)

Latince adı	<i>Ursus arctos</i>
Türkçe adı	Boz ayı
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	LC (Asgari Endişe)

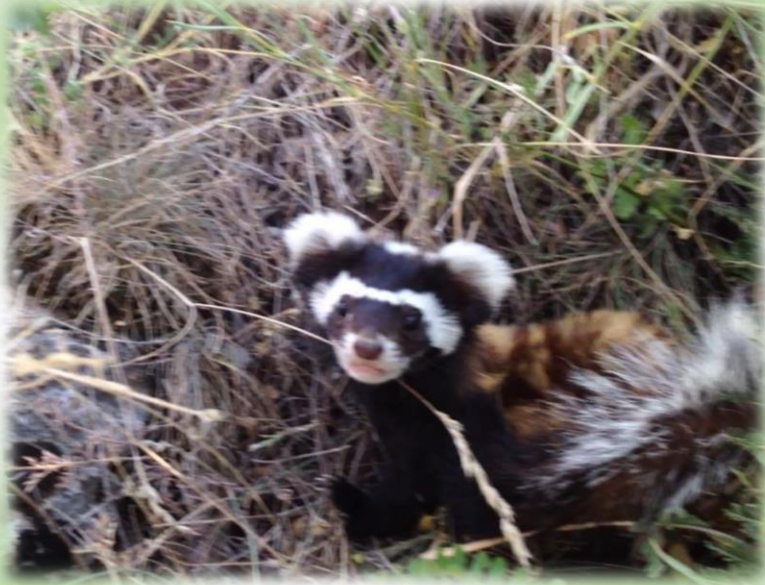
Bozayı özellikle Datça, Marmaris ve Köyceğiz ilçelerinde yayılış göstermektedir. En yoğun bulunduğu alan ise Marmaris Karacasöğüt, Hisarönü mevkiileridir. Tür en yoğun olduğu alanlarda yaklaşık 50 birey olarak tespit edilmiştir.

1.2.1.4. *Vormela peregusna* (Alaca sansar)

Latince adı	<i>Vormela peregusna</i>
Türkçe adı	Alaca sansar
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	VU (Hassas)

Alaca Sansar (*Vormela peregusna*); Muğla İli Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi kapsamında yapılan çalışmalar sırasında Muğla için ilk kayıt olmuştur. Tespit edilen bu Alaca sansar bireyi, Seydikemer ilçesi, Temel Mahallesi, Kınıclar Mevkii, (Girdev yaylası), ormanlık alanında 1200-1500 metre rakımlar arasında değişen bir yükseltide görülmüştür.

1.2.2. İZLENECEK KUŞ TÜRLERİ

1.2.2.1. *Aythya ferina* (Elmabaş Patka)

Latince adı	<i>Aythya ferina</i>
Türkçe adı	Elmabaş patka
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	VU (Hassas)

Küresel ölçekte “hassas” (VU) IUCN kategorisinde olan ve toplam popülasyonu yaklaşık 1.950.000- 2.250.000 birey arasında olduğu düşünülen Elmabaş Patka, özellikle Türkiye’nin neredeyse bütün bölgelerinde görülmekle beraber türe genellikle sakin tatlı sularda rastlanılabilmektedir. Özellikle erkeklerde kırmızı kahverengi tonlardaki kafası ve kırmızımsı gözleri ile diğer türlerden kolaylıkla ayrılabilen dalıcı bir ördektir. Çoğu sulak alan kuşu gibi en büyük tehdidi avcılar olup genellikle eti ve doldurulmak üzere avlandığı bilinmektedir. Aşırı avlanma sonucunda popülasyonu büyük bir hızla azalma trendindedir.

1.2.2.2.Branta ruficollis (Sibirya Kazı)

Latince adı	<i>Branta ruficollis</i>
Türkçe adı	Sibirya kazı
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	VU (hassas)

Küresel ölçekte “hassas” (VU) IUCN kategorisinde olan ve toplam popülasyonu yaklaşık 44.000- 56.000 birey arasında olduğu düşünülen Sibirya Kazı, özellikle Türkiye’nin batı bölgelerinde görülmekle beraber türe genellikle sığ sulak alanlar ve tarlalarda rastlanılabilmektedir. Kırmızı, siyah ve beyaz renk tonlarında, diğer türlerden kolaylıkla ayrılabilen bir kazdır. Ördekgillerin neredeyse tamamında olduğu gibi en büyük tehdidi avcılar olup genellikle eti için ve doldurulmak üzere avlandığı bilinmektedir. Popülasyonu azalma trendindedir.

1.2.2.3. *Oxyura leucocephala* (Dikkuyruk)

Latince adı	<i>Oxyura leucocephala</i>
Türkçe adı	Dikkuyruk
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	EN (Tehlikede)

Küresel ölçekte “hassas” (VU) IUCN kategorisinde olan ve toplam popülasyonu yaklaşık 44.000- 56.000 birey arasında olduğu düşünülen Sibirya Kazı, özellikle Türkiye’nin batı bölgelerinde görülmekle beraber türe genellikle sığ sulak alanlar ve tarlalarda rastlanılabilmektedir. Kırmızı, siyah ve beyaz renk tonlarında, diğer türlerden kolaylıkla ayrılabilen bir kazdır. Ördekgillerin neredeyse tamamında olduğu gibi en büyük tehdidi avcılar olup genellikle eti için ve doldurulmak üzere avlandığı bilinmektedir. Popülasyonu azalma trendindedir.

1.2.2.1 *Pelecanus crispus* (Tepeli Pelikan)

Latince adı	<i>Pelecaus crispus</i>
Türkçe adı	Tepeli pelikan
Endemiklik durumu	-
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik tehlikede)

Küresel ölçekte “tehlide yakın” (NT) IUCN kategorisinde olan ve toplam popülasyonu yaklaşık 11.400 - 13.400 birey arasında olduğu düşünülen Tepeli Pelikan, özellikle Türkiye’nin batı bölgelerinde görülmekle beraber türe genellikle sakin tatlı sularda, dalyanlarda, baraj gölleri ve denizel koylarda rastlanılabilmektedir. Türkiye’deki diğer pelikanlardan daha büyük olması ve özellikle kafası üzerindeki kıvrık ve kabarık tüyleri ile kolaylıkla ayrılabilen bir pelikandır. Popülasyonu azalma trendindedir.

1.2.2.5. *Streptopelia turtur* (Üveyik)

Latince adı	<i>Streptopelia turtur</i>
Türkçe adı	Üveyik
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	VU (Hassas)

Küresel ölçekte “hassas” (VU) IUCN kategorisinde olan ve toplam popülasyonu yaklaşık 13.000.000 - 48.000.000 birey arasında olduğu düşünülen Üveyik, Türkiye’nin neredeyse bütün bölgelerinde, genellikle tarım alanları çevreleri ve ormanlık arazilerde görülebilir. Kumruya benzer, sırtı ve kanatlarının üzerindeki deseni ve sesi ile diğer kumrulardan kolaylıkla ayrılabilen bir kuştur. Doğada en büyük tehdidi avcılar olup genellikle eti için avlandığı bilinmektedir. Aşırı avlanma sonucunda popülasyonu büyük bir hızla azalma trendindedir.

1.2.3. İZLENECEK İÇ SU BALIKLARI TÜRLERİ

1.2.3.1. *Coptodon zillii* (Tilapya)

Latince adı	<i>Coptodon zillii</i>
Türkçe adı	Tilapya
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	NE (Belirlenmedi)

Muğla ilinde Köyceğiz gölü ve bağlantılı nehir ağzlarında yayılım gösteren bu tür diğer balık türlerinin bölgede yayılım göstermesini baskılamaktadır. Türün bu bölgede popülasyon büyüklüğü her geçen gün artmaktadır. Bu bölgede egzotik tür olan ve göle sonradan aşılannmış olan Tilapya' (*Coptodon zillii*) nın aşırı çoğalması hem gölde yaşayan yerli türler hem de Dalyan balıkçılığı üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır.

1.2.3.2. *Ladigesocypris irideus* (İlik Balığı)

Latince adı	<i>Ladigesocypris irideus</i>
Türkçe adı	İlik balığı
Endemiklik durumu	Endemik
Tehlike Kategorisi	NT (Neredeyse Tehdit Altında)

IUCN (Nesli Tükenme Tehlikesi Altında Olan Türlerin Kırmızı Listesi) kriterlerine göre NT (Neredeyse Tehdit Altında) olarak kodlanan bu türün morfolojik özellikleri; vücut hafifçe yanal taraftan sıkıştırılmıştır. Vücudunu kaplayan düzenli ve vücuduna göre büyük sayılabilecek pullarla kaplanmıştır. Vücut yüksekliği 1/3.4-1/4.1 standart uzunluktadır. Gözler büyük, tepe kısmı uca kadar eğik. Sırt kısmı gümüş-koyu ve ventral gümüş-parlak renklerde yanal boyunca morumsu bir şerit halinde devam eder. Sırt ve kuyruk kısmında koyu noktalar mevcuttur. Dişiler 10,5 erkek bireyler ise 7,3 cm uzunluğa kadar gelebilmektedir.

1.2.3.3. *Salmo trutta macrostigma* (Alabalık)

Latince adı	<i>Salmo trutta macrostigma</i>
Türkçe adı	Alabalık
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	DD

Muğla'da sadece Ören-Seki arasında ki Eşen çayının dağlık ve yüksek debili bölgelerinde yaşayan bir türdür. Bu türün son yıllarda popülasyonunun iyice azaldığı hem bu proje kapsamında yapılmış olan arazi gözlemlerinde hem de yerel kaynaklardan edinilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Tür, Ören-Seki arasındaki yaklaşık 15-20 km lik çok derin kayalık kanyon bölgesinde yaşamaktadır.

1.2.4. İZLENECEK SÜRÜNGEN TÜRLERİ

1.2.4.1 *Trionyx triunguis* (Nil Kaplumbağası)

Latince adı	<i>Trionyx triunguis</i>
Türkçe adı	Nil kaplumbağası
Endemiklik durumu	Endemik değil
Tehlike Kategorisi	CR (Kritik Tehlikede)

Ülkemizde Bulunan dört tür tatlı su kaplumbağasından birisi olan *T. tringuis*, ana yaşam yeri Nil Nehri olduğu için bu isimi almıştır. IUCN kırmızı listesinde CR (Kritik tehlikede) kategorisinde yer alan bu türün yaşam alanı olarak bilinen bir noktası da Dalyandır. *Trionyx triunguis* büyük, koyu renkli ve yumuşak kabuklu üstten bastırılmış görünümündedir.

1.2.5. İZLENECEK ÇİFTYAŞAR TÜRLERİ

1.2.5.1. *Lyciasalamandra fazilae* subs. *fazilae* (Göcek Kara Semenderi)

Latince adı	<i>Lyciasalamandra fazilae</i> subs. <i>fazilae</i>
Türkçe adı	Göcek Kara Semenderi
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	EN (Tehlikede)

Lokal endemik bir tür olan Göcek kara semenderi ülkemizde sadece Gökçeovacık, Dalyan ve Üzümlü (Muğla) ile Tersane ve Domuz Adalarından oluşan çok dar bir alanda yayılım göstermektedir. Yaklaşık olarak 14 cm uzunluğunda, vücutları nispeten kalın ve kuyruğun enine kesiti yuvarlaktır. Sırt tarafının rengi pembemsi-kırmızımsı ve üzerinde kahverengi-siyah lekeler bulunur. Baş ve gövdenin uzunluğu kuyruk uzunluğuna eşit ya da biraz fazladır. Erkeklerin kuyruk kaidesinin üst kısmında hedonik çıkıntı adı verilen bir çıkıntı bulunur. Bu semender vücut rengi ve desenleri ile diğer tüm kara semenderlerinden farklıdır. Baş ve gövdenin üst kısmı turuncu kırmızısıdır. Bu zemin rengi üzerinde fazla yaygın olmayan düzensiz şekil ve büyüklükte koyu kahverengi lekeler vardır.

1.2.5.2. *Lyciasalamandra fazilae* subs. *ulfetae* (Göcek Kara Semenderi)

Latince adı	<i>Lyciasalamandra fazilae</i> subs. <i>ulfetae</i>
Türkçe adı	Göcek Kara Semenderi
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	EN (Tehlikede)

Göçmen ve ark., 2018, Köyceğiz, Ortaca ve Dalaman civarından toplanan *Lyciasalamandra fazilae* örnekleri moleküler açıdan değerlendirilerek “*ulfetae*” isminde yeni bir alttür tanımlanmıştır.

1.2.5.3. *Lyciasalamandra flavimembris* subs. *flavimembris* (Marmaris Kara Semenderi)

Latince adı	<i>Lyciasalamandra fazilae</i> subs. <i>flavimembris</i>
Türkçe adı	Marmaris Kara Semenderi
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	EN (Tehlikede)

Muğla ilinde, Ula ilçesi, Çiçekli civarında bulunmaktadır. IUCN Kırmızı Liste kriterlerine göre “EN” “Tehlikede” kategorisinde olan *Lyciasalamandra flavimembris* türünün “Dar Yayılışlı Endemik” olması, yangınlara karşı çok duyarlı olması nedeniyle aynı zamanda “Süreç Sınırlı Tür” olması nedeniyle önem arz etmektedir.

1.2.5.4. *Lyciasalamandra flavimembris* subs. *ilgazi* (Marmaris Kara Semenderi)

Latince adı	<i>Lyciasalamandra fazilae</i> subs. <i>ilgazi</i>
Türkçe adı	Marmaris Kara Semenderi
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	EN (Tehlikede)

2015 yılında yapılan bilimsel çalışmalar sonucunda *Lyciasalamandra flavimembris* türüne ait yeni bir alttür olan *Lyciasalamandra fazilae* subs. *ilgazi* tanımlanmıştır. Muğla ilinde Yeniköy ve Ortaköy güneyinde bulunmaktadır.

1.2.5.5. *Lyciasalamandra luschani* subs. *luschani* (Likya Kara Semenderi)

Latince adı	<i>Lyciasalamandra luschani</i> subs. <i>luschani</i>
Türkçe adı	Likya Kara Semenderi
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	VU (Hassas)

IUCN Kırmızı Liste kriterlerine göre “VU” “Hassas” kategorisinde olan *Lyciasalamandra luschani* (Steindachner, 1891) Muğla İlinin Seydikemer İlçesine bağlı Dodurga Mahallesinde kayıt altına alınmıştır.

1.2.5.6. *Lyciasalamandra luschani* subs. *basoglui* (Likya Kara Semenderi)

Latince adı	<i>Lyciasalamandra luschani</i> subs. <i>basoglui</i>
Türkçe adı	Likya Kara Semenderi
Endemiklik durumu	Lokal Endemik
Tehlike Kategorisi	VU (Hassas)

IUCN Kırmızı Liste kriterlerine göre “VU” “Hassas” kategorisinde olan *Lyciasalamandra luschani* basoglui alttürünün Muğla ili, Seydikemer İlçesinde Saklıkent civarında tespit edilmiştir.

2. İZLENECEK ÖZELLİKLİ ALANLAR

2.1.ÖZELLİKLİ BİTKİ TOPLUMU ALANLARI

2.1.1. Çaldağı- Tuzla Beli

Muğla ili yüksek dağ vejetasyon karakterinin en iyi örneklerinden birini sunan Çaldağı (2185 m), yakın bölge alçak yükseklikleri arasında dik çarşak bölgelerin, eğim derecesi yüksek kayalık alanların, alt kesimlerinde doğuda ve kuzeyde *Pinus nigra* (Karaçam); güneyde ve batıda *Pinus brutia* (Kızılçam)’nın baskın olduğu bir karakter çizmektedir. Sandras Dağı yakın çevresi serpantin bölgesine geçişte Akdeniz kalker kaya karakterinin yüksek bölgedeki son batı temsilcisi olan dağın kuzey ve güney bakışı zirvede benzer nitelik göstermekle birlikte alt yamaçlarında oluşan serpantin karakter çeşitliliği desteklemekte, alt yükseklikler alanın doğusu, üst yükseklikler ise alanın batısı ile yakın floristik karakter çizmektedir. Alanın alt yükseklikleri ülkemize endemik veya nadir çok sayıda türe ev sahipliği yapmaktadır. Dağın üst kesimlerine doğru yakın bölge yayılımı oldukça önemli olan ve yakın dönemde bilim dünyasına tanıtılan, aynı zamanda proje kapsamında izlenmesi gereken türler içerisinde önerilen *Muscari elmasii* (Elmas sümbülü) türü oldukça önemli bir yere sahiptir. Bunun yanında yine yapılan detay arazi çalışmalarında saptanan tümü ülkemize endemik ve IUCN kriterlerine göre üst tehdit altında kategorilerde yer alan *Scorzonera sandrasica*, *Teucrium sandasicum*, *Teucrium alyssifolium*, *Clinopodium troodi* ssp. *vardaranum*, *Noccaea leblebicii*, *Verbascum dalamanicum*, *Cephalaria lycica*, *Globularia dumulosa*, *Erigeron cilicicus* ve *Echinops emiliae* türleri bölgenin özellikli bitki toplumu karakterini destekler niteliktedir.

Tuzla Beli, özellikli bitki toplumu alanının doğu sınırını oluşturmaktadır. Akdeniz iklim karakterinin iç kesimlere doğru karasal yapıya dönüştüğü geçiş bölgesini oluşturan Tuzla Beli bölgesi aynı zamanda Muğla ile Denizli illeri arasında geçit görevi görmektedir. Bölgenin ana zemin karakteri serpantin yamaç ve üzerindeki *Pinus nigra* (Karaçam) ormanlarıdır.

2.1.2. Babadağ

Deniz seviyesinden başlayarak kademeli vejetasyon yükselişinin Muğla ilindeki en iyi örneklerinden birini barındıran Babadağ Özellikli Bitki Toplumu alanı, orman ve kaya vejetasyon yapılarının baskın olduğu alt yamaçlarından başlayarak bitki türleri çeşitlenmesinde kuzey ve güney bakılarda farklı özellikler gösteren bir sahadır. Güney kesimde alt yüksekliklerde baskın orman ve kaya vejetasyon yapısı üst kesimlere doğru sadece kaya formasyonu türlerin olduğu sahalar dönüşmektedir. Kaya vejetasyon baskınlığı alt açıklık güneybatı yönünde Kıdrak Tabiat Parkı ve Ölüdeniz yönünde daha ziyade maki vejetasyon karakteri eşliğinde devam etmektedir. Alanın floristik zenginliği, güney kesiminde yer alan Faralya, Kelebekler Vadisi, Belceğiz Körfezi, Uzunyurt, Karaağaç güzergâhı yönünde başlamaktadır. Üst kesimlere doğru deniz çizgisinden yaklaşık 5 km içerisinde Babadağ'ın denizden 1969 metre yükseklikteki zirve noktasına kısa bir mesafede ulaşılıyor olması ani değişime verilebilecek örneklerden biridir. Topografyanın ani değişimi, iklim karakterlerinin etkisiyle bölge floristik yapısının tetiklenmesini etkilemekte ve Babadağ Özellikli Bitki Toplumu'nun endemizm karakterini desteklemektedir.

2.1.3. Boncuk – Gavurdöndü Dağları

Muğla ili yüksek alanlara hızlı topoğrafik geçişin bölgede en iyi örneklerinden birini içeren Boncuk-Gavurdöngü Dağları Özellikli Bitki Toplumu alanı, Seydikemer ilçe merkezi kuzeyinde dere yatağı bölgesinde denizden sadece 300 metre yüksekliğe sahipken, 5 km iç mesafede 2000 metre yüksekliğe ulaşan bir sahadır. Alanın üst kesimine doğru oldukça bakir sayılan Elmalıyurt güzergâhı, orman karakterinin kaya vejetasyon yapısına geçişinin örneklerini sunmaktadır. Alanda tespit edilen dikkat çekici türler arasında *Ophrys bombyliflora*, *Dianthus elegans*, *Papaver pilosum*, *Arabis ionocalyx*, *Euphorbia kotschyana*, *Iris unguicularis*, *Silene cryptoneura*, *Muscari racemosum*, *Dianthus elegans*, *Galium murale*, *Sideritis albiflora*, *Limodorum abortivum*, *Ophrys mammosa*, *Serapias bergonii* ve *Serapias politisii* türleri sayılabilir.

2.1.4. Karadere – Leteon – Patara

Antalya ve Muğla il sınırları kesişiminden yer alan Patara Kumul Bölgesi'nin Eşen Çayı batısında kalan bölümü Muğla il sınırları içerisinde yer almaktadır. Yakın coğrafyanın en uzun ve geniş kumul alanı olan bölge, bilhassa kumul vejetasyon karakteri içerisinde yayılış gösteren bitki türleri ve mevsimsel sulak oluşturan yapısıyla Özellikli Bitki Toplamları içerisinde değerlendirilmiştir. Bölgede gözlemlenen baskın türler arasında *Helichrysum stoechas*, *Gagea graeca*, *Ranunculus bullatus*, *Campanula lyrata*, *Orchis anatolica*, *Arabis alpina*, *Muscari macrocarpum*, *Orchis anatolica*, *Ophrys lutea*, *Ophrys holoserica*, *Serapias politisii*, *Glebionis segetum*, *Lathyrus aphaca*, *Linum bienne*, *Thymelaea hirsuta*, *Silybum marianum*, *Silene colorata*, *Allium neapolitanum*, *Papaver gracile*, *Sedum litoreum*, *Echium plantagineum*, *Valantia hispida*, *Sideritis romana*, *Umbilicus horizontalis*, *Trigonella monspeliaca* türleri sayılabilir.

2.1.5. Balıkaşiran

Yaklaşık olarak Datça-Marmaris ilçe idari sınırlarından başlayıp batı yönlü olarak Datça yarımadasına doğru ilerleyen ve Emeciğin batısında Gebekum Sahil Şeridini de içine alacak şekilde konumlanan Balıkaşiran Özellikli Bitki Toplumu bölgesi Muğla ilindeki deniz seviyesinde yer alan serpantin karakterli sahalara verilebilecek en iyi örneklerden biridir. Bölgenin *Pinus brutia* (Kızılcıam) yoğunluklu orman karakterine çoğu bölgede geçmiş dönemlerdeki tahribata bağlı olarak maki ve frigana vejetasyon karakterleri de eşlik etmektedir. Alan genelinde büyük çoğunluğu tipik Akdeniz karakteri olan otsu ve odunsu nitelikli türler vejetasyon yapısı içerisinde sıkça rastlanan flora elemanlarıdır. Alanın batı sınırında yer alan Gebekum sahil bölgesi, yakın coğrafya içerisinde tek sayılabilecek ve korunum gerektiren karakteriyle oldukça lokal bir sahadır. Kumul vejetasyon karakterinin Datça yarımadasındaki en büyük temsilcisi niteliğindeki bölge çok sayıda kumul bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır.

2.1.6. Kızlan

Datça Yarımadası orta kesiminde yer alan Kızlan Özellikli Bitki Toplumu alanı daha ziyade yakın bölgede tahribata uğramış alanlar arasında sıkışmış doğal bir bölge olarak değerlendirilmiştir. Üst kesimlerinde *Pinus brutia* (Kızılçam) türünün hâkim olduğu saha, alt kesimlerinde serpantin karakterle karışık olarak maki ve frigana vejetasyon yapılarını da göstermektedir. Alanın kuzeyinde yer alan Gereme Koyu, deniz kenarındaki maki vejetasyon yapısının hakim olduğu bir bölge olmakla birlikte içerisinde barındırdığı kumul vejetasyon karakteriyle dar alanda yüksek bitki türü sayısı içeren bir yapı çizmektedir.

2.1.7. Datça

Gerek turizm merkezleri içerisinde öne çıkan yapısı, gerekse sahip olduğu floristik değerlerle önemli bir konumda bulunan Datça, ülkemize endemik karakteri sınırlı sayıda bitki türüne ev sahipliği yapmakla birlikte bilhassa Ege Adaları'ndan bilinen ve ülkemizde sadece bu Özellikli Bitki Toplumu'nda görülen türlerce önemli bir yapı çizmektedir. Bölgenin en öne çıkan türleri arasında *Juniperus phoenicea*, ülkemizde oldukça nadir *Microsciadium minutum*, çalı formu *Linum arboreum*, lokal türlerden *Onopordum caricum*, ülkemizde tek veya iki noktada yer alan nadir yayıllı dört türümüz *Teucrium microphyllum* (Knidos Antik Kenti) ve *Tordylium hirtocarpum* (Datça), *Achillea cretica* (Datça Yarımadası) ve *Centaurium serpentinicola* (Datça Yarımadası) örnek gösterilebilir. Bunun yanında Ege Adaları'ndan bilinen *Ophrys omegaifera ssp. basilissa* proje kapsamında Datça'da literatürlerin yardımıyla bulunmuş ve lokasyonları kayıt edilmiştir. Benzer şekilde Datça Özellikli Bitki Toplumu'nun ülkemizde yoğun tahribat altında olan doğal orkide türlerince de zengin bir yapı çizdiğini söylemek mümkündür. Proje kapsamında yapılan arazi çalışmalarında tespit edilmiş doğal orkide türleri arasında *Himantoglossum robertianum*, *Ophrys argolica*, *Ophrys iricolor*, *Ophrys lutea*, *Ophrys sitiaca* ve *Ophrys speculum* türleri örnek olarak gösterilebilir.

2.1.8. Yılanlı

Akdeniz fitocoğrafya bölgesinde yer alan Yılanlı Dağında orman, step ve maki vejetasyonu görülmekte olup deniz seviyesinden yüksekliği 1670 metreye kadar çıkmaktadır. Orman vejetasyonunda yükseltinin az olduğu yerlerde *Pinus brutia* var. *brutia* (kızılçam), yükseltinin artması ile birlikte *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* (karaçam), *Cedrus libani* var. *libani* (sedir, katranğacı), *Cupressus sempervirens* (servi) ağaçları hâkim görülür. Yükseltinin 1000 metrenin üzerine çıkması ile alanda step vejetasyonu görülmektedir. Step vejetasyonu 1250 – 1670 metreler arasında görülmektedir. Step vejetasyonunda hâkim olan türler, *Phlomis linearis*, *Asyneuma linifolium* subsp. *linifolium*, *Acantholimon puberulum*, *Minuartia anatolica*, *Astragalus condensatus*, *Scorzonera argyria*, *Marrubium globosum* subsp. *globosum* ve *Thymus argaeus* olarak belirtilebilir.

2.1.9. MenteŖe-Kıran Köyü Çevresi

Muğla MenteŖe'ye bağlı Kıran köyü Gökova KKB sınırları içerisinde yer almaktadır. Köyün etrafı yoğun olarak Kızılçam ormanları ile kaplıyken bazı bölgelerde tarım alanları da bulunmaktadır. Köyün güneyinde Muğla ili için yeni kayıtlar CR kategorisindeki *Campanula aktascii*, VU kategorisindeki *Nepeta phylloclamys* ve *Allium sandrasicum* ve köyün doğusunda ise *Crocus muglaensis* türleri yaŖamaktadır.

Bu bölge kızılçam ormanı, maki vejetasyonu ve kayalık alanlardan oluŖmaktadır. Orman vejetasyonu ağırlıklı olarak kızılçam ağaçlarıyla kaplıdır. Muğla endemiği *Crocus muglaensis* kızılçam ormanları altında yayılıŖ göstermektedir. Orman açıklıklarında soğanlı bitkilerden *Romulea tempskyana* ve endemik *Crocus fleischeri* Ŗubat-Mart aylarında oldukça sağlıklı popülasyonlar sergilemektedirler.

2.1.10. Akbük- Karaburun ve Güvercinlik Sırtlandığı Halep Çamı Ormanı

Akdeniz sahillerinde yaygın olan *Pinus halepensis* (Halep Çamı)'ın asıl yayılışı Batı Akdeniz sahilleridir. Batı sahillerinden başlar, (Portekiz sahilleri) Doğu Akdeniz sahillerinde azalır. Türkiye'de yayılışı lokaldır. Ülkemizde yayılış alanının en doğu sınırı olan Adana Kadirli yöresinde kızılçam ile karışık, Milas Bodrum arasındaki Güvercinlik bölgesinde saf ya da kızılçam ile karışık orman oluşturur. Bu bölge aynı zamanda Sırtlandığı Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanı (TKA)'dır.

Pinus halepensis 'Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabına göre ülkemizde Endemik olmayan nadir bitkiler arasındadır. Türün IUCN kategorisi VU'dur. Muğla ilinde halep çamı iki bölgede yayılış göstermektedir. Bunlardan birincisi Milas Bodrum arasındaki Güvercinlik bölgesi ve Akbük – Karaburun Kırandağ Serisi hudutları içerisinde Halep çamı kızılçam birlikteliğidir.

2.1.11. Sandras Dağı

Ülkemiz Flora uzmanlarınca Muğla ilinin zengin floristik karakteriyle en bilinen bölgelerinden biri Sandras Dağı'dır. Akdeniz Fitocoğrafik Bölgesi'nden İran-Turan karakterine geçişin yoğun izlerini taşıyan bölgenin alt kesimde başlayan orman karakterinin üst kesimlere doğru serpantin kayalar eşliğinde değişimi, bakı farklılığı beraberinde habitat çeşitliliği gibi etmenler Sandras Dağı'nı floristik yönden oldukça önemli bir bölge konumuna getirmektedir. Hali hazırda alanın bahsedilen özellikleri ve sahip olduğu doğal karakter ile birçok fauna elemanına da ev sahipliği yapması beklenen bir sonuçtur.

Bazıları yakın dönemde tanımlanmış olmakla birlikte; *Allium sandrasicum*, (Sandras körmeni), *Ferulago sandrasica* (Kuzu kişnişi), *Scorzonera sandrasica* (Dağ tekesakalı), *Senecio sandrasicus* (Zengin kanaryaotu), *Ornithogalum sandrasicum* (Somsasal, Sandras akyıldızı), *Genista sandrasica* (Çam borçağı), *Teucrium sandrasicum* (Ülper), *Viola sandrasea* (Sandras menekşesi), *Muscari sandrasicum* (Gökboncuk) türleri bilim dünyasına buradan tanıtılırken ilk örnekleri Sandras Dağı'ndan toplanan, bilimsel ismini dağdan alan ve yöreye özgü bitki türlerine örnek gösterilebilecek taksonlardır. Bunun yanında Sandras Dağı ve yakın bölgesine endemik olan *Colchicum figlalii*, *Cytisus gueneri*, *Polygonum karacae*, *Lamium sandrasicum*, *Scorzonera ahmet-duranii*, *Barbarea duralii* ve *Micromeria aybalae* gibi türlerin yayılışına ev sahipliği yapan bölgenin, Muğla floristik kompozisyonu bir bütün olarak ele alındığında ilin en zengin endemizm odağı olduğunu ifade etmek mümkündür.

2.2. ÖZELLİKLİ YABAN HAYVANI ALANLARI

2.2.1. Şat Deltası

Muğla ilinde yürütölen arazi ve literatür çalışmaları sonucunda özelliqli yaban hayvanı alanı olarak belirlenen Şat Deltası (Çalış Plajı Kuş Cenneti); Fethiye şehir merkezinin baskısında kalmış olan çok küçük yüzölçümüne sahip ancak içerisinde barındırdığı kuşlar açısından önemli bir özelliqli alan olarak görölmektedir. Barındığı özelliqli yaban hayvanları; *Gallinula chloropus* (Bern-III), *Phalacrocorax carbo* (Bern-III), *Mareca strepera* (Bern-III), *Thalasseus sandvicensis* (Bern-II), *Ardea alba* (Bern-II), *Anas crecca* (Bern-III), *Ardea cinerea* (Bern-III), *Alcedo atthis* (Bern-II), *Serinus serinus* (Bern-II), *Corvus corone* *Phylloscopus collybita* (Bern-II), *Phoenicurus ochruros* (Bern-II), *Erithacus rubecula* (Bern-II) olarak belirlenmiştir.

2.2.2. Metruk Tuzla

Muğla ilinde ornitofaunistik açıdan yürütölen arazi ve literatür çalışmaları sonucunda özelliöli yaban hayvanı alanı olarak belirlenen, gösterge türlerin ve diğör kuşların yoğun olarak gözlemlenebildiğı Metruk Tuzla ve çevresi özellikle *Pelecanus crispus* (Tepeli Pelikan) ve *Phoenicopterus roseus* (Flamingo) popölasyonunun yüksek olması sebebiyle kuşlar açısından özelliöli alan olarak görölmektedir.

Metruk Tuzla Sulak Alanı; Ulusal Sulak Alan Komisyonunun teklifi üzerine Bakanlıkça 31/07/2019 tarihinde Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiştir. Barındığı özelliöli yaban hayvanları; *Phoenicurus ochruros* (Bern-II), *Buteo buteo* (Bern-III), *Phoenicopterus roseus* (Bern-II), *Phoenicopterus roseus* (Bern-II), *Egretta garzetta* (Bern-II), *Spatula clypeata* (Bern-III), *Ardea alba* (Bern-II), *Pelecanus crispus* (Bern-II), (NT), *Phoenicopterus roseus* (Bern-II), *Microcarbo pygmaeus* (Bern-II), *Tringa ochropus* (Bern-II) olarak belirlenmiştir.

2.2.3. Güllük

Muğla ilinde ornitofaunistik açıdan yürütölen arazi ve literatür çalışmaları sonucunda özellikli yaban hayvanı alanı olarak belirlenen, gösterge türlerin ve diğerk kuşların yoğun olarak gözlemlenebildiğı Güllük körfezi ve çevresi özellikle *Pelecanus crispus* (Tepeli Pelikan) ve *Phoenicopterus roseus* (Flamingo) popölasyonunun yüksek olması sebebiyle kuşlar açısından özellikli alan olarak görölmektedir.

Barındığı özellikli yaban hayvanları; *Phalacrocorax carbo* (Bern III), *Pelecanus crispus* (Bern II) (NT), *Alcedo atthis* (Bern II), *Phoenicopterus roseus* (Bern II), *Rallus aquaticus* (Bern III) olarak belirlenmiştir.

2.2.4. Gökçeovacık Batısı

IUCN Kırmızı Liste kriterlerine göre “EN” “Tehlikede” kategorisinde olan *Lyciasalamandra fazilae* (Başoğlu & Atatür, 1974) “Dar Yayılışlı Endemik” bir türdür. Bu türün yangınlara karşı çok duyarlı olması ve aynı zamanda “Süreç Sınırlı Tür” olması nedeniyle koruma amacına ulaşmak için yerel halkı bilinçlendirme çalışmalarında kullanılması konusunda BAYRAK TÜR niteliği taşıdığı öngörülmüştür. Bu türe habitat oluşturan Gökçeovacık Batısı olarak isimlendirilen alan özellikli yaban hayvanı alanı olarak önerilmiştir. Barındığı özellikli tür olarak *Lyciasalamandra fazilae* belirlenmiştir.

2.2.5. Çiçekli-Armutçuk ve Çevresi

IUCN Kırmızı Liste kriterlerine göre “EN” “Tehlikede” kategorisinde olan *Lyciasalamandra flavimembris* (Mutz & Steinfartz, 1995) “Dar Yayılışlı Endemik” bir türdür. Bu türün yangınlara karşı çok duyarlı olması ve aynı zamanda “Süreç Sınırlı Tür” olması nedeniyle koruma amacına ulaşmak için yerel halkı bilinçlendirme çalışmalarında kullanılması konusunda BAYRAK TÜR niteliği taşıdığı öngörülmüştür. Bu türe habitat oluşturan Çiçekli-Armutçuk ve Çevresi olarak isimlendirilen alan özellikli yaban hayvanı alanı olarak önerilmiştir. Barındığı özellikli tür olarak *Lyciasalamandra flavimembris* (Bern III), (EN) belirlenmiştir.

2.2.6. Yeniköy-Ortaköy Güneyi

IUCN Kırmızı Liste kriterlerine göre “EN” “Tehlikede” kategorisinde olan *Lyciasalamandra flavimembris* (Mutz & Steinfartz, 1995) “Dar Yayılışlı Endemik” bir türdür. Bu türün yangınlara karşı çok duyarlı olması ve aynı zamanda “Süreç Sınırlı Tür” olması nedeniyle koruma amacına ulaşmak için yerel halkı bilinçlendirme çalışmalarında kullanılması konusunda BAYRAK TÜR niteliği taşıdığı öngörülmüştür. Bu türe habitat oluşturan Yeniköy-Ortaköy Güneyi olarak isimlendirilen alan özellikli yaban hayvanı alanı olarak önerilmiştir. Türe ait iki alttürün (*flavimembris* ve *ilgazi*) dağılışı alanı söz konusu alan içerisine dâhildir.

2.2.7. Dodurga Kuzeyi

Dodurga Kuzeyi olarak isimlendirilen özellikli yaban hayvanı alanı; IUCN Kırmızı Liste kriterlerine göre “VU” “Hassas” kategorisinde olan *Lyciasalamandra luschani* (Steindachner, 1891) türünün “luschani” alttürünün dağılış sahası içerisinde kaldığı için bu alan özellikli alan olarak seçilmiştir.

2.2.8. Arpacık – Ören – Kınık Arası

Alan barındırdığı memeli yaban hayvanları açısından çok önemli bir alan olup mutlak suretle korunmalı ve alanda bilimsel araştırmalar yürütülmelidir. Alanın kuzeydoğusu yani Burdur, Altınyayla ilçesi sınırlarına yakın alanlar ile Seydikemer'in Kınık ve Bekçiler mevkiilerinin kuzeyi Karakulak (*Caracal caracal*) ve vaşak (*Lynx lynx*) türlerinin aynı habitatı paylaştıkları alan olabilir.

Arpacık-Ören-Kınık Arası özellikli yaban hayvanı alanı iç su balıkları açısından da önem arz etmektedir. *Salmo trutta macrostigma* türü nesli tehlike altında olan ve Muğla'da sadece Ören-Seki arasındaki Eşen çayının dağlık ve yüksek debili bölgelerinde yaşayan bir türdür. Tür, Ören-Seki arasındaki yaklaşık 15-20 km lik çok derin kayalık kanyon bölgesinde yaşamaktadır.

Barındığı özellikli yaban hayvanları; *Caracal caracal* (Cites I), *Vormela peregusna* (Bern II) (VU), *Lynx lynx*, *Squalius fellowesii* (Endemik), *Anguilla anguilla* (Cites II) (CR), *Salmo trutta macrostigma*, *Petroleuciscus borysthenticus*, *Blennius fluviatilis*, *Mugil cephalus*, *Oedalechilus labeo*, *Liza saliens* ve *Atherina boyeri*, *Salmo trutta macrostigma* olarak belirlenmiştir.

2.2.9. Balıklı Deresi

Endemik balık türlerinden *Ladigesocypris irideus* ve *Salmo trutta macrostigma* türü Ören-Seki arasındaki bölgede bulunmasına karşın *Ladigesocypris irideus*; Dalaman-Marmaris yöresindeki küçük-büyük su kaynaklarında (Tersakan çayı, Dalaman çayı, Köyceğiz Gölü, Yuvarlak çay, Namnam Çayı, Balıklı deresi, Akçapınar deresi, Çetibeli Deresi ve Hisarönü Deresi) yayılım göstermektedir. Özellikle çok hassas ve kırılgan bir tür olan ve yöre halkı tarafından biyolojik ve ekolojik önemi pek bilinmeyen *Ladigesocypris irideus*' un yaşadığı küçük ölçekli su kaynaklarının çok hassas biçimde korunması için eylem planlarının ortaya konulması gerekmektedir.

2.2.10. Akçapınar Deresi

Endemik balık türlerinden *Ladigesocypris irideus* ve *Salmo trutta macrostigma* türü Ören-Seki arasındaki bölgede bulunmasına karşın *Ladigesocypris irideus*; Dalaman-Marmaris yöresindeki küçük-büyük su kaynaklarında (Tersakan çayı, Dalaman çayı, Köyceğiz Gölü, Yuvarlak çay, Namnam Çayı, Balıklı deresi, Akçapınar deresi, Çetibeli Deresi ve Hisarönü Deresi) yayılım göstermektedir. Özellikle çok hassas ve kırılgan bir tür olan ve yöre halkı tarafından biyolojik ve ekolojik önemi pek bilinmeyen *Ladigesocypris irideus*’ un yaşadığı küçük ölçekli su kaynaklarının çok hassas biçimde korunması için eylem planlarının ortaya konulması gerekmektedir.

Barındığı özellikli yaban hayvanları; *Salaria fluviatilis*, *Gambusia holbrooki*, *Liza aurata*, *Squalius fellowesii* (Endemik), *Ladigesocypris irideus* (Endemik) (NT), *Anguilla anguilla* (CR) (Cites II), *Salmo trutta macrostigma* olarak belirlenmiştir.

2.2.11. Karaot Sulak Alanı

Karaot Sulak Alanı Fethiye, Yanıklar mevkiinde yer alan büyük çoğunluğu sazlıklarla çevrili ve özellikle su kuşları açısından önemli alanlardan biridir. Su kuşlarının yanı sıra *Circus aeruginosus* (Saz Delicesi) gibi gündüz yırtıcılarına; *Tyto alba* (Peçeli Baykuş) ve *Strix aluco* (Alaca Baykuş) gibi nokturnal (gececi) türlere de ev sahipliği yapmaktadır.

Barındığı özellikli yaban hayvanları; *Tachymarptis melba* (Bern II), *Tyto alba* (Bern II) (Cites II), *Strix aluco* (Bern II) (Cites II), *Merops apiaster* (Bern II), *Circus aeruginosus* olarak belirlenmiştir.

2.2.12. Yanıklar – Kargı Güneyi

Endemik balık türlerinden *Ladigesocypris irideus* ve *Salmo trutta macrostigma* türü Ören-Seki arasındaki bölgede bulunmasına karşın *Ladigesocypris irideus*; Dalaman-Marmaris yöresindeki küçük-büyük su kaynaklarında (Tersakan çayı, Dalaman çayı, Köyceğiz Gölü, Yuvarlak çay, Namnam Çayı, Balıklı deresi, Akçapınar deresi, Çetibeli Deresi ve Hisarönü Deresi) yayılım göstermektedir. Özellikle çok hassas ve kırılgan bir tür olan ve yöre halkı tarafından biyolojik ve ekolojik önemi pek bilinmeyen *Ladigesocypris irideus*' un yaşadığı küçük ölçekli su kaynaklarının çok hassas biçimde korunması için eylem planlarının ortaya konulması gerekmektedir.

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel M¼d¼rl¼Đ¼
4. B¼lge M¼d¼rl¼Đ¼
Muğla Şube M¼d¼rl¼Đ¼
Orhaniye Mahallesi Papatya Sokak No: 6 Menteşe/MUĞLA
Tel: (0252) 223 03 16
mugla.dkpm@tarimorman.gov.tr